



**LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU**  
*Lahti University of Applied Sciences*

# KLASSISTA MUSKARIIN!

Materiaalipaketti musiikkileikkikoulunopettajille

LAHDEN  
AMMATTIKORKEAKOULU  
Musiikin koulutusohjelma  
Varhaisiän musiikkikasvatus  
Opinnäytetyö  
Syksy 2014  
Satu Kastell

Lahden ammattikorkeakoulu  
Musiikin koulutusohjelma

KASTELL, SATU:           KLASSISTA MUSKARIIN!  
Materiaalipaketti musiikkileikkikoulunopettajille

Varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnäytetyö, 29 sivua, 19 liitesivua

Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

---

Tämä opinnäytetyö on tehty helpottamaan klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikoulutunnilla. Opinnäytetyöhön sisältyy materiaalipaketti, johon on koottu kuhunkin musiikkileikkikoulun työtapaan soveltuvia klassisen musiikin kappaleita barokista 1900-luvun musiikkiin. Materiaalipaketti koostuu valmiista harjoituksista, joita musiikkileikkikoulunopettajat voivat käyttää tunneillaan sellaisenaan tai muokattuna sekä lista, johon on koottu eri musiikkileikkikoulun työtapoihin soveltuvaa klassista musiikkia.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään musiikkileikkikoulun työtapoja ja tavoitteita, klassista musiikkia ja sen aikakausia barokista 1900-luvulle, klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikoulussa, kyselytutkimuksen tuloksia sekä materiaalipaketin syntyä.

Tutkimustehtävänäni oli luoda materiaalipaketti musiikkileikkikoulunopettajille avuksi klassisen musiikin käyttöön musiikkileikkikoulussa. Ennen materiaalipaketin tekoa toteutin kyselytutkimuksen musiikkileikkikoulunopettajille ja alan opiskelijoille. Tutkimuskysymyksenäni oli, miten musiikkileikkikoulunopettajat käyttävät klassista musiikkia musiikkileikkikoulutunneilla ja millaisena he näkevät klassisen musiikin merkityksen. Kyselytutkimuksen tuloksena selvisi, että klassista musiikkia ja sen käyttöä musiikkileikkikoulussa pidetään todella tärkeänä, mutta valtaosa käyttää sitä silti opetuksessaan vain harvoin.

Asiasanat: musiikkileikkikoulu, varhaisiän musiikkikasvatus,  
musiikkileikkikoulunopettaja, musiikkikasvatus, klassinen musiikki

Lahti University of Applied Sciences  
Degree Programme in Music

KASTELL, SATU:            Classical Music for Music Playschool  
                                 Material Booklet for Early Childhood Music Teachers

Bachelor's Thesis in Early Childhood Music Education, 28 pages, 19 pages of  
appendices

Autumn 2014

## ABSTRACT

---

This thesis is made to help early childhood music teachers in their use of classical music in teaching. The thesis includes the material booklet, which contains classical music from baroque to 20th century's music. I have chosen classical pieces for music and movement, for listening, for relaxing and for visual expression. The booklet also includes exercises, which teachers can use directly or edit to suit their needs.

The theoretical part of this thesis concentrates on music playschool's working habits and the objectives of early childhood music education; classical music from baroque to the 20th century; how to use classical music in the music playschool; the results of the survey and how I created the material booklet for early childhood music teachers.

My research task was to create the material booklet for early childhood music teachers to help them use classical music in teaching. Before I made the booklet I executed the survey for early childhood music teachers and students. My research questions asked how early childhood music teachers use classical music in their teaching and if they regard classical music as being important in music playschool. The results of the survey were that teachers do regard classical music as very important in early childhood music education, but most of them rarely use it in their teaching.

Key words: music playschool, early childhood music education, early childhood music teacher, music education, classical music

## SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUSIIKKILEIKKIKOULU	3
2.1	Musiikkileikkikoulun työtavat ja tavoitteet	4
2.1.1	Laulaminen	4
2.1.2	Soittaminen	5
2.1.3	Musiikkiliikunta	5
2.1.4	Kuuntelu	6
2.1.5	Muu luova toiminta	7
3	KLASSINEN MUSIIKKI	8
3.1	Barokki	8
3.2	Klassismi	9
3.3	Romantiikka	10
3.4	1900-luvun musiikki	12
4	KLASSINEN MUSIIKKI MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA	14
4.1	Klassinen musiikki musiikkiliikunnassa	14
4.2	Klassinen musiikki kuuntelun kohteena	16
4.3	Klassinen musiikki rentoutusharjoituksissa	18
4.4	Klassinen musiikki kuvallisessa ilmaisussa	19
5	KYSELYTUTKIMUS JA SEN TULOKSET	20
5.1	Tulosten yhteenveto	22
6	MATERIAALIPAKETIN KOKOAMINEN	24
7	POHDINTA	26
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	29

# 1 JOHDANTO

Varhaisiän musiikkikasvatuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on herättää lapsen uteliaisuus ja kiinnostus musiikkia kohtaan. Luonnostaan kaikki ihmiset ovat jollakin tapaa kiinnostuneita musiikista, joten varsinaisesti kiinnostusta musiikkiin ei tarvitse herätellä. Jo vastasyntynyt vauva reagoi musiikkiin, ja onhan sikiöidenkin todettu havaitsevan musiikkia kohdun sisällä. Musiikki siis kiinnostaa lapsia jo valmiiksi. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteisiin lukeutuva musiikkikiinnostuksen herättäminen voidaan kuitenkin nähdä paljon laajempanakin käsitteenä, johon sisältyy myös tavoite herättää lapsen kiinnostus eri musiikin tyyllilajeja kohtaan.

Kuulemme musiikkia lähes kaikkialla ympärillämme radiossa, televisiossa ja kauppakeskuksissa. Suurin osa kuulemastamme musiikista on vain taustalla soivaa täytettä ja hälyä, jota ei varsinaisesti edes kuunnella. Aivan pienetkin lapset kuulevat päivittäin musiikkia, mutta harmillisen usein se on tyyllilajiltaan rajoittunut yksipuolisesti populaarimusiikkiin. Lapset kuulevat siis arkielämässään hyvin rajoitetusti eri musiikkityylejä, vaikka ovatkin vastaanottavaisessa iässä. Pienellä lapsella ei ole ennakoluuloja musiikkia kohtaan, ja niiden syntymistä voitaisiin estää tutustumalla monipuolisesti erilaiseen musiikkiin. Siksi onkin erityisen tärkeää, että musiikkileikkikoulussa lapsi voisi kuunnella sellaista musiikkia, jota ei juuri muualla kuule.

Musiikkia on sävelletty aikojen saatossa valtavat määrät, ja koko ajan sitä sävelletään lisää. Musiikin määrittely on hankalaa, eikä yksiselitteistä määritelmää musiikille ole olemassa. Musiikiksi voidaan mieltää mitkä tahansa äänet, ja jopa hiljaisuus voidaan tulkita musiikiksi. Vaikka musiikin määrittely saattaa joskus olla vaikeaa, voidaan se karkeasti jakaa kolmeen eri tyyliisuuntaan taidemusiikkiin, populaarimusiikkiin ja kansanmusiikkiin. Näiden tyyliisuuntien alle lukeutuu joukko erilaisia alajaotteluja. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen taidemusiikin eli klassisen musiikin merkitystä varhaisiän musiikkikasvatuksessa ja sen käyttömahdollisuuksia musiikkileikkikoulutunneilla.

Pidän klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikoulutunnilla tärkeänä, sillä se on mielestäni alkanut jäädä populaarimusiikin jalkoihin etenkin koulujen

musiikkikasvatuksessa. Usein populaarimusiikin osuuden lisääntymistä opetuksessa perustellaan sillä, että lapsille tulisi opettaa sitä, mitä heidän ympärillään on. Klassinen musiikki on kuitenkin tärkeä osa länsimaista kulttuuria ja historiaa, ja siksi jokaisen lapsen olisi hyvä tutustua myös siihen.

Aloittaessani musiikkileikkikoulutuntien pitämisen sisällytin klassista musiikkia tunteihini useimmiten rentoutus- ja rauhoittumishetkiin sekä kuvalliseen ilmaisuun. Ajan myötä aloin käyttää klassista musiikkia paljon monipuolisemmin tunneillani ja kiinnostuin sen käyttömahdollisuuksista. Kiinnostuin myös siitä, miten muut musiikkileikkikoulunopettajat käyttävät klassista musiikkia omilla tunneillaan ja millaisena he näkevät klassisen musiikin merkityksen musiikkileikkikouluopetuksessa.

Toteutin opinnäytetyötäni varten Facebookissa kyselytutkimuksen, johon osallistui 17 musiikkileikkikoulunopettajaa ja opiskelijaa. Kyselyllä selvitin, miten opettajat käyttävät klassista musiikkia tunneillaan ja millaisia ajatuksia heillä on klassisesta musiikista ja sen merkityksestä. Kyselytutkimuksen perusteella suuri osa opettajista käyttää klassista musiikkia opetuksessaan vain harvoin ja useimmiten vain rentoutumiseen ja kuvalliseen ilmaisuun.

Koska klassista musiikkia käytetään musiikkileikkikoulussa kovin yksipuolisesti, sisällytin opinnäytetyöhöni materiaalipaketin, jonka tarkoituksena on helpottaa klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikouluopetuksessa. Materiaalipakettiin olen koonnut klassisen musiikin instrumentaalikappaleita barokista 1900-luvun musiikkiin. Olen havainnollistanut klassisen musiikin käyttöä valmiiden harjoitusesimerkkien avulla, joita musiikkileikkikoulunopettajat voivat käyttää sellaisenaan tai oman suunnittelunsa inspiraation lähteinä. Materiaalipaketti on opinnäytetyöni kirjallisen osion liitteenä.

## 2 MUSIIKKILEIKKIKOULU

Musiikkileikkikoulussa annetaan tavoitteellista tasolta toiselle etenevää musiikinopetusta alle kouluikäisille lapsille. Opetusta annetaan noin 7–12 lapsen ryhmissä, joihin lapset jaetaan iän perustella. Varsinaisia musiikkileikkikouluryhmiä ovat 3–6-vuotiaiden ryhmät, mutta varhaisiän musiikkikasvatuksen piiriin kuuluvat myös 0–2-vuotiaiden perheryhmät, soitinryhmät, musiikin perusteiden ryhmät, valmentavan musiikinopetuksen ryhmät, taideintegraatioryhmät, erityistä tukea tarvitsevien ryhmät sekä odottavien äitien ryhmät (VaMO Ry 2013).

Musiikkileikkikoulussa toiminnan tavoitteena on herättää lapsen kiinnostus musiikkiin ja vahvistaa lapsen positiivista musiikkisuhdetta. Lapsi kokee elämyksiä, oppii musiikillisia taitoja ja saa valmiuksia myöhempään musiikin harrastamiseen. Lasta kannustetaan luovuuteen ja itseilmaisuun sekä musiikilliseen leikkiin ja kokeiluun. Opetuksen tavoitteet voidaan jakaa musiikillisiin, sosiaalis-emotionaalisiin, kognitiivisiin, psykomotorisiin ja esteettisiin tavoitteisiin (VaMO Ry 2013). Musiikillisten taitojen lisäksi siis muun muassa lapsen sosiaaliset taidot, keskittymiskyky ja motoriset valmiudet kehittyvät. Musiikillisten asioiden opetus rakentuu musiikin peruselementtien rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, muodon ja sointivärien ympärille (Hongisto-Åberg ym. 1998, 24–25).

Musiikkileikkikoulutoimintaa järjestetään musiikkiopistoissa ja konservatorioissa, yksityisissä musiikkikouluissa sekä erilaisten yhdistysten toimesta. Osa musiikkileikkikouluopetuksesta tapahtuu taiteen perusopetuksen piirissä, jolloin opetuksessa noudatetaan taiteen perusopetuksen yleistä tai laajaa oppimäärää. Laki taiteen perusopetuksesta säätelee sen piiriin kuuluvien oppilaitosten ja tahojen antamaa opetusta. Lain ensimmäisessä pykälässä määritellään opetusta seuraavasti: ”Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.” (Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.)

## 2.1 Musiikkileikkikoulun työtavat ja tavoitteet

Musiikkileikkikoulun työtapoja ovat laulaminen, soittaminen, liikkuminen, kuunteleminen sekä muu luova toiminta (Hongisto-Åberg ym. 1998, 86–87). Näiden työtapojen kautta pyritään kehittämään lapsen musiikillisia taitoja monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti.

### 2.1.1 Laulaminen

Yleisesti tunnetuin työtapo musiikinopetuksessa on varmasti laulaminen. Se tulee yleensä ensimmäisenä mieleen niin lapsille kuin aikuisillekin, kun puhutaan musiikkileikkikoulusta. Laulaminen on tärkeä osa musiikkia, ja se on usein ihmiselle rytmin lisäksi helpoin tapa tuottaa musiikkia itse. Vaikka laulaminen onkin ihmiselle ominaista, siihen liittyy usein kielteisiä tunteita. Varsinkin monet aikuiset sanovat, etteivät osaa laulaa. Usein aikuisten uskomus omasta laulutaidottomuudesta on lähtöisin ikävistä laulukokemuksista lapsuudessa. Keskinertainen menestys koulun laulukokeissa on saattanut iskostua monen aikuisen mieleen. Siksi on tärkeää, että lapset saavat musiikkileikkikoulussa mieluisia kokemuksia laulamisesta ja rohkaistuvat omassa äänenkäytössään.

Laulamisella on pitkät juuret kaikissa ihmisten kulttuureissa, ja se on aina ollut osa ihmisten arkea ja juhlaa. Lasten mielestä laulaminen on useimmiten mieluisaa, ja usein lapset laulelevatkin spontaanisti leikkiessään. Musiikkileikkikoulussa lasta rohkaistaan laulamaan ryhmässä ja halutessaan myös yksin. Lasta opastetaan oikeanlaisen, terveen laulutavan löytämisessä ja oikeaoppisessa lauluasennossa. Laulamalla ja ääntä käyttämällä voidaan monipuolisesti käsitellä musiikin eri peruselementtejä. (Hongisto-Åberg ym. 1998, 106.) Laulaminen auttaa kasvattamaan sanavarastoa ja vaikuttaa positiivisesti puheen kehitykseen. Laulaminen on myös tärkeä osa kouluiässä mahdollisesti tapahtuvaa musiikin teorian ja säveltapailun opiskelua. Myöhempää musiikin harrastamista ja opiskelua helpottaa merkittävästi, jos lapsi on tottunut laulamaan jo musiikkileikkikoulussa.



### 2.1.2 Soittaminen

Lapsen ensimmäisiä soittimia ovat oma ääni ja oma keho. Omalla keholla voi musisoida, vaikka ulottuvilla ei olisi mitään muita soittimia.

Musiikkileikkikoulussa soittaminen tapahtuu oman kehon lisäksi useimmiten rytmisoittimilla, joihin lukeutuvat puusoittimet, kuten rytmikapulat ja marakas, metallisoittimet, kuten triangeli ja kulkuset, sekä kalvosoittimet, joihin lukeutuvat erilaiset rummut. Melodiasoittimista yleisimmät musiikkileikkikoulussa käytettävät soittimet ovat laattasoittimia. Laattasoittimia ovat esimerkiksi kelloperli ja ksylofoni. (Hongisto-Åberg ym. 1998, 116.) Soitinryhmissä tutustutaan yleisimmin kanteleen tai nokkahuilun soittamiseen, mutta on olemassa myös muun muassa pianon, viulun ja kitaran alkeisopetusryhmiä.

Soittamista voidaan käyttää kaikkien musiikin peruselementtien opettamisen tukena. Yhteisen perussykkeen löytyminen on soittamisen tärkeä tavoite ja myöhemmin voidaan opetella muita rytmiiikkaan ja tempoon liittyviä asioita. Soittaa voidaan myös hiljaa ja voimakkaasti, artikuloiden terävästi tai pehmeästi, duurissa tai mollissa ja korkealta tai matalalta. Tavoitteena musiikkileikkikoulussa on, että lapsi oppii kuuntelemaan soittimen sointiväriä ja tunnistamaan sen, oppii kunkin soittimen oikean soittotavan sekä oppii soittamaan kauniisti ja käsittelemään soitinta oikealla tavalla, jotta se ei rikkoutuisi (Hongisto-Åberg ym. 1998, 137).

### 2.1.3 Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunta on tärkeä työtapana, sillä lapselle ominaisin tapa kokea musiikkia on yleensä liikkuminen. Ihminen reagoi musiikkiin vaistomaisesti liikkeellä. (Linnankivi ym. 1988, 193.) Tanssi ja liike kuuluvat erottamattomasti musiikkiin ja tanssia on varmasti ollut olemassa yhtä kauan kuin musiikkiakin. Koska liikkuminen on ihmiselle luontaista, myös musiikillisten asioiden hahmottaminen ja sisäistäminen on helpompaa liikkumisen kuin pelkän verbaalisen tiedon avulla (Pietilä 2014).

Sveitsiläinen musiikinopettaja Emile Jacques-Dalcroze (1865–1950) on tunnetuin pedagogi, jonka opetusmetodi pohjautui kokonaan liikkeen hyödyntämiseen.

Dalcroze painotti pedagogiikassaan erityisesti rytmin tärkeyttä, ja hänen mukaansa rytmiikan opiskelu merkitsi koko musiikin opiskelua. Dalcrozen mukaan rytmi on liikettä ja rytmi olemukseltaan fyysistä. Rytmi siis täytyy kokea fyysisesti liikkeen kautta. Koko musiikin tajuaminen tapahtuu fyysisen kokemuksen seurauksesta. (Linnankivi ym. 1988, 193.)

Musiikkiliikuntaa käytetään musiikkileikkikoulussa kaikkien musiikin peruselementtien opetukseen. Sen avulla on helppo löytää perussyke sekä hahmottaa rytmin ja tempon vaihteluita. Melodian muutoksia korkeasta matalaan ja toisin päin on helppo ilmentää liikkuen ja myös dynamiikan muutoksia on helppo oppia havaitsemaan liikettä hyödyntäen. Musiikkiliikunnan avulla harjoitellaan myös kehonhallintaa ja karkeamotoriikkaa sekä eläydytään musiikin maailmaan. Musiikkiliikunta vapauttaa ja auttaa jännitykseen sekä tukee lapsen koko psykofyysistä kehitystä. (Linnankivi ym. 1988, 193.) Musiikkiliikunnan tavoitteena on kehittää rytmitajua, keskittymis- ja kuuntelukykyä, reaktio- ja koordinaatiokykyä, kontakti- ja kommunikointikykyä sekä liikunnallisia valmiuksia (Hongisto-Åberg ym. 1998, 155).

#### 2.1.4 Kuuntelu

Kuuntelemisen taito on musiikin harrastamisen kannalta todella tärkeää. Kuuntelu elämys on aina henkilökohtainen ja jokainen kokee sen omalla tavallaan. Kuuntelu elämykseen vaikuttavat kuunteluolosuhteet sekä kuuntelijan psyykkinen ja fyysinen vireystila. Erilainen musiikki sopii eri tilanteisiin ja vireystilaan. (Hongisto-Åberg ym. 1998, 93.)

Kuuntelu voidaan jakaa passiiviseen ja aktiiviseen kuunteluun. Passiivinen kuuntelu on toimintaa, jossa ihminen kuulee, mutta ei varsinaisesti kuuntele. Esimerkiksi taustamusiikki on tarkoitettu passiiviseen kuunteluun. Aktiivinen kuuntelu voidaan jakaa kolmeen eri lajiin; luovaan kuunteluun, keskittyneeseen kuunteluun sekä sisäiseen kuunteluun. Yleensä kuuntelussa yhdistyvät luova ja keskittynyt kuuntelu. Luovassa kuuntelussa ilmaistaan musiikin herättämiä tunteita ja mielikuvia esimerkiksi liikkuen, dramatisoiden, tanssien tai piirtäen. Keskittyneessä kuuntelussa huomio kiinnitetään musiikin eri elementteihin. Kuunnellaan esimerkiksi musiikin rytmiä, tempoa, dynamiikkaa tai soittimia.

Sisäinen kuuntelu on kuuntelua ilman ulkoista kuuloärsykettä. Se syntyy mieli- tai muistikuvan perusteella. Mielessä laulaminen on yksi sisäisen kuuntelun esimerkeistä. (Hongisto-Åberg ym. 1998, 90–93.)

Musiikkileikkikoulussa tapahtuvan kuuntelukasvatuksen tavoitteena on herättää lapsessa musiikin kuuntelun tarve, kehittää lapsen musiikillista ilmaisua ja ajattelua sekä lisätä esteettistä mielihyvää tuottavia kokemuksia. Tavoitteena on myös edistää ja laajentaa musiikin vastaanottokykyä sekä musiikkiin liittyviä kokemuksia, lisätä kuunteluvalmiuksia kehittämällä lapsen rytmi-, melodia-, sointiväri-, harmonia- ja muototajua sekä kykyä havaita äänen voimakkuuden vaihteluita. Lisäksi kuuntelukasvatuksen avulla pyritään lapsen yleisen musiikin tuntemuksen edistämiseen sekä kuunneltavan musiikin valinta- ja arviointikyvyn kehittämiseen. (Linnankivi ym. 1988, 217.)

#### 2.1.5 Muu luova toiminta

Laulamisen, soittamisen, liikkumisen ja kuuntelun lisäksi musiikkileikkikoulutuntiin sisältyy myös muuta luovaa toimintaa. Musiikkiin voidaan yhdistää esimerkiksi satuja, nukketatteria tai kuvallista ilmaisua. Usein puhutaan myös taideintegraatiosta. Taideintegraatio musiikkileikkikoulussa tarkoittaa eri taiteenalojen yhdistämistä musiikkikasvatukseen. (Mansikkakorpi 2009, 12.)

Taideintegraatio on hyvä työtapo kehittää lasten luovaa ajattelua ja innostaa musiikin parissa toimimiseen. Yleisin taideintegraation muoto musiikkileikkikoulussa on kuvallisen ilmaisun liittäminen musiikin kuunteluun. Piirtäminen ja maalaaminen yksin tai ryhmätyönä on hyvä keino oppia hahmottamaan musiikkia ja saada lapsi kiinnostumaan ja keskittymään musiikin kuunteluun pidemmäksikin aikaa.

### 3 KLASSINEN MUSIIKKI

Tässä osiossa esittelen klassisen musiikin historiaa ja tyylikausia, sillä niiden tuntemus helpottaa klassisen musiikin valitsemista opetustarkoituksiin. Klassisen musiikin jäsentämiseksi tutkijat ovat jakaneet sävellettyä musiikkia eri tyylikausiksi niiden tyylipiirteiden ja sävellysajankohdan mukaan. Musiikin tutkijat ovat jakaneet tyylikausien sisälläkin musiikkia hyvin tarkasti, mutta opinnäytetyöni kannalta ei ole tarpeen syventyä eri jaotteluihin niin yksityiskohtaisesti. Esittelen klassisen musiikin historiaa ja sen eri tyylikausia siltä osin kuin se koskee musiikin valitsemista musiikkileikkikoulutunnille.

Sana ”klassinen” voidaan liittää kaikkeen taiteeseen. Sana sisältää yleistä arvostusta, ja usein klassikon aseman saavuttaakseen taideteos tarvitsee aikaa. Klassisessa taideteoksessa kyse on muodon ja sisällön lopullisesta tasapainosta. Teokset on tehty suurella ammattitaidolla, eikä niitä ole tarpeen parannella. Musiikissa sanalla klassinen on kuitenkin toinenkin merkitys. Kun puhutaan klassisesta musiikista, sillä tarkoitetaan vastakohtaa niin sanotulle kevyelle musiikille, populaarimusiikille. (Palas 2006, 42.) Länsimaiseen taidemusiikkiin luetaan yleensä aikakaudet antiikista nykymusiikkiin. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen kuitenkin vain tyylikausia barokista 1900-luvun musiikkiin, sillä koen niiden väliin sijoittuvan musiikin käyttökelpoisimmaksi musiikkileikkikouluopetukseen.

#### 3.1 Barokki

Barokin aikakausi kesti pitkään. Sen katsotaan alkaneen 1500-luvun loppupuolelta ja päättyneen Johann Sebastian Bachin kuolemaan vuonna 1750. Barokin aikana näyttävyys oli tärkeää, ja mahtipontisuutta korostettiin musiikin lisäksi arkkitehtuurissa, vaatetuksessa ja jopa puhettavassa. (Palas 2006, 40.)

Barokin aikana musiikkiin vakiintui duuri–molli-tonaliteetti, aikaisemmin vallalla olleiden kirkkosävellajien tilalle. Duuri–molli-tonaliteetti nojautuu perussävelen kolmisointuun, ja sitä pidetään koko länsimaisen musiikin perustana. (Asikainen ym. 1992, 161.) 1600- ja 1700-luvuilla musiikissa vallitsi näkemys, affektioppi, jonka mukaan musiikki jäljitteli erilaisia tunteita (Kaurinkoski ym, 1989, 22).

Barokin aikana sävellyksessä tai sen osassa oli usein yksi tunnelma eli affekti, joka pysyi alusta loppuun saakka (Palas 2006, 40).

Sointivärliltään barokkimusiikki on aivan omanlaisensa, sillä teoksissa on usein mukana cembalo, jota myöhemmät säveltäjät, nykysäveltäjiä lukuun ottamatta, harvoin käyttivät. Soitin jäi vähitellen pois käytöstä 1750-luvun jälkeen, kunnes säveltäjät ottivat sen uudestaan käyttöön 1900-luvun jälkipuolella. Cembaloa käytettiin paljon säestyssoittimena, mutta myös soolosoittimena cembalo oli hyvin suosittu. (Palas 2006, 40.)

Yksi tärkeimmistä barokin ajan säveltäjistä oli Johann Sebastian Bach (1685–1750). Häntä pidetään barokin ajan sävellystavan mestarina. Bach oli sävellysteknisesti erityisen taitava ja hän oli myös erityisen tuottelias säveltäjä. Bachin tuotannosta löytyy sävellyksiä mm. pianolle, uruille, viululle, sellolle, orkesterille ja kuorolle.

Myös Antonio Vivaldia (1678–1741) pidetään tärkeänä säveltäjänä erityisesti soolokonsertton rakenteen vakiinnuttamisen vuoksi. Vivaldi sävelsi soolokonserttoihin kolme osaa, joista ensimmäinen oli nopea, toinen hidas ja kolmas nopea. Nykymusiikkia lukuun ottamatta lähes kaikki säveltäjät Vivaldin jälkeen ovat käyttäneet tätä kolmiosaista soolokonserttomuotoa. Vivaldin kuuluisin teos on ehdottomasti Neljä vuodenaikaa. Se koostuu neljästä viulukonsertosta, jossa jokaiselle vuodenajalle keväälle, kesälle, syksylle ja talvelle, on oma konserttonsa, joka kuvailee kunkin vuodenaajan tunnelmia. (Palas 2006, 28.)

Kolmas merkittävä barokkisäveltäjä oli Georg Friedrich Händel (1685–1759), joka oli vokaalimusiikin, erityisesti oratorioiden, mestari. Hänen oratorionsa olivat näyttäviä ja teatraalisia. Samoja aineksia löytyy myös Händelin orkesterimusiikista. Teokseen Iltolitusmusiikki kiteytyy koko barokkimusiikin mahtipontisuus ja prameilevuus. (Palas 2006, 38.)

### 3.2 Klassismi

Klassismin tyylikausi musiikissa alkoi 1700-luvun loppupuolella ja päättyi vähitellen 1800-luvulla sulautuen romantiikkaan. Tyylikaudelle ominaista on

musiikin kepeys ja selkeys. Musiikin runko muodostui perus-, lepo- ja huipputehoisista soinnuista (I-IV-V) käännöksineen. (Palas 2006, 70.)

Klassismin aikana säveltäjät eivät enää käyttäneet cembaloa, mikä tekee merkittävän eron barokkimusiikin ja klassismin sointiväreihin. Orkesteri sai myös vakiokokoonpanon erona barokin ajan musiikille, jossa kokoonpano vaihteli teoksen mukaan. Orkesteriin tuli myös mukaan klarinetti, jota ei vielä barokin aikana käytetty. (Palas 2006, 44.)

Joseph Haydn (1732–1809) sävelsi yhteensä 104 sinfoniaa, 83 jousikvartettoa, kymmeniä pianosonaatteja ja lisäksi konserttoja eri instrumenteille. Hänen roolinsa on ollut erityisen merkittävä jousikvartetton kehittämisessä. Haydn teki jousikvartetosta neliosaisen, jonka ensimmäinen osa on rakenteeltaan sonaattimuotoinen. (Palas 2006, 45–46.)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) oli musiikin ihmelapsi, jota pidetään säveltäjänärona. Mozart sävelsi sinfonioita, konserttoja, oopperoita, kamarimusiikkia ja messuja. Mozartin tyyliässä yhdistyvät selkeys ja laulullisuus (Palas 2006, 61), mikä tekee musiikista miellyttävää ja helppoa kuunnella.

Ludvig van Beethoven (1770–1827) on Mozartin tavoin yksi tunnetuimmista klassisen musiikin säveltäjistä. Beethoven sävelsi vain yhdeksän sinfoniaa, mikä kuvastaa hyvin sitä, kuinka vaatimukset musiikin suhteen koko ajan kasvoivat. Beethovenin sävellyksurään mahtuu erilaisia tyylipiirteitä, eivätkä hänen kaikki teoksensa lukeudu klassismin tyylikauteen. Beethovenin kolmas sinfonia Eroica on jo selvästi irtautunut klassismin tyylistä (Nordström 1997, 149). Beethoven vältteli musiikissaan perinteistä neli-iskuisuutta ja pyrki korostamaan rytmiä esimerkiksi synkkoopeilla (Palas 2006, 63–69).

### 3.3 Romantiikka

Romantiikan aikakausi sijoittui 1800-luvun alkupuolelta 1900-luvun alkuun. Tyylikautena se ei ole yhtä yhtenäinen kuin barokki tai klassismi. Romantiikan tyylikausi jakautuu varhaisromantiikkaan, täysromantiikkaan, myöhäisromantiikkaan sekä kansallisromantiikkaan. Yksi yhteinen romantiikan ajan musiikin pääpiirre on sen tunteellisuus. Musiikissa korostettiin ilmaisua, ja

sen avulla pyrittiin välittämään erilaisia tunnetiloja. Absoluuttinen musiikki alkoi vaihtua ohjelmamusiikiksi, ja säveltäjät alkoivat kertoa musiikillaan tarinoita. Romantiikan aikana alettiin arvostaa myös virtuoosimaista soittotapaa ja soittajien taitotaso kasvoi huimasti. Franz Liszt (1811–1886) kehitti pianonsoitontekniikkaa, ja Niccolò Paganini (1782–1840) keksi lukuisia uudenlaisia tapoja soittaa viulua. (Palas 2006, 116.)

Hector Berlioz (1803–1869) oli säveltäjä, jonka voidaan sanoa aloittaneen soitinnuksen uuden aikakauden. Berlioz käytti sinfoniaorkesterin sointimahdollisuuksia hyödyksi tavalla, jota kukaan aiempi säveltäjä ei ollut osannut käyttää. Eri soittimien sointivärien hyödyntäminen onkin yksi romantiikan ajan musiikin tunnusomaisimmista piirteistä. (Palas 2006, 74.)

Franz Schubertin (1797–1828) musiikissa pääosassa ovat kauniit melodiat. Schubertia pidetään yksinlaulun mestarina (Palas 2006, 25), mutta melodioiden kauneus kuuluu myös hänen säveltämässään instrumentaalimusiikissa, kuten esimerkiksi "Keskeneräisessä" sinfoniassa.

Frederic Chopin (1810–1849) sävelsi teoksia pääosin pianolle. Hänen katsotaan kehittäneen Lisztin tavoin pianonsoiton tekniikkaa. Chopinin musiikissa on havaittavissa impressionistisia piirteitä, ja hänen sointujen käyttönsä oli selvästi aikaansa edellä. (Palas 2006, 85–87.)

1800-luvun lopulla Euroopassa alkoi levitä kansallisromanttinen tyyliuuntauus, joka pohjautui kunkin maan kansallisiin perinteisiin. Kansallisromantiikassa taruista ja kansanmusiikista pyrittiin luomaan erilaisia kansallisia tyylejä voimistuvan kansallistunteen hengessä. Tärkeimpiä kansallisromantiikan säveltäjiä olivat Modest Musorgski (1839–1881), Nikolai Rimski-Korsakov (1844–1908), Pjotr Tšaikovski (1840–1893), Edvard Grieg (1843–1907) ja Richard Wagner (1813–1883), jonka voidaan katsoa lukeutuvan myös myöhäisromantikkoihin. Myös Jean Sibeliuksen (1865–1957) teokset edustavat osittain kansallisromantiikkaa. (Palas 2006, 90–112, 152, 185.)

Myöhäisromanttisten säveltäjien sävellystyylillä enteilee tyylin muuttumista. Sävellykset muuttuivat valtavan laajoiksi teoksiksi, ja orkesterin koko kasvoi satoihin soittajiin ja laulajiin. Anton Brucknerin (1824–1896) sinfoniat kestivät yli

tunnin, ja hän onkin jäänyt historiaan juuri suurten muotojen käsittelijänä. Muita tärkeitä myöhäisromantiikan säveltäjiä olivat Gustav Mahler (1860–1911), Hugo Wolf (1860–1903) ja Richard Strauss (1864–1949). Myöhäisromantiikan musiikin idean voi kiteyttää Mahlerin lausahdukseen: "Sinfonian pitää olla kuin maailma. Siinä on oltava kaikki." (Palas 2006, 112–114.)

### 3.4 1900-luvun musiikki

1900-luvun musiikki sisältää monta eri tyyliuuntausta. Säveltäjät alkoivat osittain luopua duuri–molli-tonaliteetista ja tiukoista muotorakenteista. Säveltäminen oli kokeilevaa, ja erilaisia tyylejä ja sävellystapoja yhdistettiin. Romantiikka ei kuitenkaan täysin kadonnut musiikista, vaan sen ilmaisullisuus ja tunteellisuus on nykyisinkin taidemusiikissa vahvasti läsnä. (Palas 2006, 152.)

Impressionismi on tyyliuuntaus, joka kehittyi Pariisissa 1890-luvulla.

Impressionistista musiikkia leimaavat häilyvä tonaalisuus, motiivikehittelyn puuttuminen ja improvisatoriset muodot. Säveltämisessä oli siis luovuttu säännöistä, jotka olivat määrittäneet säveltämistä 1600-luvulta lähtien.

Impressionististen sävellysten taustalla on usein kirjallisia teoksia tai maalauksia, ja teokset olivat ohjelmamusiikkia. (Nordström 1989, 172.) Claude Debussy (1862–1918) toi impressionismin maalaustaiteesta musiikkiin sävellyksessään *Faunin iltapäivä*. Hän luopui perinteisistä äänenkuljetussäännöistä ja loi aivan uudenlaisia sointimaailmoja muun muassa kokosävelasteikkoja käyttämällä. Soitinnus oli hienostunutta, ja musiikki pyrki maalailevuuteen. (Palas 2006, 152.)

Ekspressionismi sai alkunsa Wienissä, ja sitä pidetään vastareaktiona impressionismille. Ekspressionismissä sävellajeista luovuttiin kokonaan ja musiikista tuli atonaalista. (Nordström 1989, 177.) Musiikki on voimakasta ja tiheää sekä täynnä dissonansseja ja riitasointuja. Ekspressionistinen musiikki käsittää Arnold Schönbergin (1874–1951), Alban Bergin (1885–1935) ja Anton Webernin (1883–1945) teokset ennen heidän siirtymistään 12-säveljärjestelmän käyttöön. (Palas 2006, 152.)

Uusklassismi syntyi maailmansotien välissä vuosina 1918–1940. Tyylin edustajat käyttivät sävellyksissään vanhoja klassisia muotorakenteita, mutta musiikissa oli



myös uudenlaisia aineksia, kuten rytmiikan korostamista ja dissonansseja.

Uusklassismissa käytetään myös polytonaalisuutta, joka tarkoittaa usean sävellajin esiintymistä samanaikaisesti. Uusklassismin edustajia olivat muun muassa Sergei Prokofjev (1891–1953) ja Igor Stravinski (1882–1971). (Palas 2006, 152.)

1900-luvulla useat säveltäjät tekivät musiikillisia kokeiluja, joiden seurauksena syntyi monenlaisia tyyliuuntauksia, jotka perustuivat uudenlaisiin tapoihin säveltää. Tällaisia suuntauksia ovat muun muassa aleatorinen musiikki, jossa esittäessä tehdään sattumanvaraisia ratkaisuja, konkreettinen musiikki, jossa musiikki syntyy käyttämällä sellaisenaan tai muunnellen luonnosta nauhoitettuja ääniä, sekä sarjallinen musiikki, jossa säveltäjä järjestää musiikin eri elementit määrätyiksi sarjoiksi. (Palas 2006, 149, 152.) Modernissa musiikissa teoksen rakenne on sävellyksen tärkein elementti. Tämä näkyy muun muassa Webernin ja myöhempien sarjallisten säveltäjien kuten, Pierre Boulez`n teoksissa. (Griffiths, 1981, 45.)

#### 4 KLASSINEN MUSIIKKI MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA

Tässä osiossa tarkastelen oman opetuskokemukseni pohjalta, miten klassista musiikkia voi käyttää 3-6-vuotiaiden musiikkileikkikoulutunneilla ja mitä asioita tulee ottaa huomioon sopivaa kappaletta valitessa. Myös materiaalipaketin kappaleista on koottu hyödyntäen tätä osiota.

Musiikkia on harvoin sävelletty nimenomaan lapsia ja varsinkaan musiikkileikkikoulutuntia ajatellen. On olemassa myös teoksia, jotka on suunnattu lapsille, kuten Prokofjevin Pekka ja susi tai Saint-Saënsin Eläinten karnevaali, mutta kuitenkin klassista musiikkia ei voida mieltää kokonaisuutena lastenmusiikiksi. Tästä syystä opettajan on aina valittava soitettavat kappaleet huolellisesti.

Klassista musiikkia voidaan käyttää osana musiikkileikkikoulutuntia kaikenikäisten ryhmissä. Musiikkia opetuskäyttöön valitessaan opettajan on otettava huomioon kappaleen sopivuus ryhmälle ja tunnin sisältöön. Opettajan on itse tunnettava kappale ja siihen nitoutuva opetuksellinen aines riittävän hyvin. Kappaletta valitessa täytyy miettiä mihin tarkoitukseen se tunnille tulee, sillä sama kappale ei välttämättä sovellu esimerkiksi liikuntaan ja rentoutumiseen.

Myös kappaleen kesto on tärkeä kriteeri musiikkia valittaessa, ja kestoä miettiessä on hyvä muistaa pienten lasten lyhytjännitteisyys. (Linnankivi 1988, 221.) Kestoa ajatellessa on myös otettava huomioon lasten ikä ja ryhmän keskittymiskyky. Pienille lapsille sopii lyhyempi ja isommille pidempi keskittymisjakso. Klassisen musiikin kappaleet voivat olla hyvinkin pitkiä, eivätkä kaikki näin ollen sovellu musiikkileikkikoulutunnilla käytettäväksi. Kuten muunkin musiikin, myös klassisen musiikin kohdalla on syytä ottaa huomioon lasten aiempi musiikkitausta ja edetä tutusta tuntemattomaan.

##### 4.1 Klassinen musiikki musiikkiliikunnassa

Musiikkiliikunta voi olla hyvin tarkkaan ohjeistettua toimintaa tai vapaata improvisoitua liikettä ja eläytymistä musiikkiin. Kappaletta valittaessa on otettava huomioon, onko kyse ohjatusta vai vapaasta liikunnasta. Omien kokemusteni perusteella olen päätenyt siihen, että liikuntaan sopivan kappaleen on kestoltaan

hyvä olla noin 1–3 minuuttia, jotta lasten keskittyminen pysyy yllä koko toiminnan ajan. Improvisoituun liikuntaan ja vapaaseen eläytymiseen valittava kappale voi olla pidempikin, kuitenkin on hyvä pysyä noin kolmessa minuutissa. Liian lyhyen kappaleen aikana ryhmä taas ei välttämättä ehdi virittäytyä haettavaan tunnelmaan. Jos on esimerkiksi tarkoitus leijailla rauhallisesti lumihiihtaleina, rauhoittavaan liikkeeseen voi olla koko ryhmän hankala päästä aluksi mukaan.

Keston lisäksi on huomioitava myös muita valittavan kappaleen ominaisuuksia. Musiikkileikkikoulutunnilla liikunnalla, kuten muillakin toiminnoilla, on aina jokin tavoite. Tavoite voi olla musiikillinen tai esimerkiksi jännityksen laukaiseminen. Tavoite määrittää, millainen kappale milloinkin valitaan. Kun tarkoituksena on vahvistaa jotakin musiikillista asiaa, esimerkiksi vastakohtaparia, tulee sen olla kuultavissa kappaleesta selkeästi. Usein klassisessa musiikissa on mukana niin monia elementtejä, että selkeiden erojen havaitseminen on etenkin pienille lapsille hankalaa. Kappaletta valitessa on hyvä tarkastella sen seuraavia ominaisuuksia:

- tempo: hidas, nopea, keskitempoinen, tempon vaihtelu
- rytmi: tasajakoinen, kolmijakoinen, vaihtuva tahtilaji
- muoto: selkeä muotorakenne, rapsodinen rakenne
- dynamiikka: hiljainen, voimakas, terassidynamiikka
- sointiväri: eri soittimien sointiväri
- melodia: nouseva, laskeva
- harmonia: duuri, molli.

Musiikkiliikunta on hyvä työtapo tutustua musiikin eri elementteihin. Musiikin mukana voidaan liikkua hitaasti ja nopeasti, matalalla ja korkealla tai vaikka hiljaa hiipimällä ja voimakkaasti tömistelemällä. Klassinen musiikki soveltuu hyvin myös musiikiksi erilaisille tansseille. Omissa vetämissäni 3–6-vuotiaiden musiikkileikkikouluryhmissä improvisaatiotanssi Seuraa johtajaa on ollut yksi suosituimmista musiikkiliikuntaharjoituksista. Siinä lapset asettuvat jonoon ja

yksi lapsi lähtee vetämään jonoa liikkuen musiikin mukana miten haluaa. Muut lapset yrittävät matkia hänen liikkeitään.

Jos tavoitteena on eläytyä musiikkiin tai käyttää musiikkia johonkin teeman virittäydyttäessä, on hyvä kiinnittää huomiota erityisesti kappaleen tunnelmaan. Klassinen musiikki on usein vahvasti mielikuvia herättävää musiikkia, ja sama kappale voi kuulostaa useiden ihmisten mielestä esimerkiksi lintujen laululta tai sirkusmusiikilta. Ohjelmamusiikki, eli musiikki, joka on sävelletty kuvailemaan jotakin asiaa tai ilmiötä, on usein hyvä valinta eläytyvään liikuntaan. Myös ohjelmamusiikin vastakohta absoluuttinen musiikki, joka on sävelletty ilman säveltäjän omaa näkemystä sen kuvailevuudesta, voi tuoda kuulijalle vahvoja mielikuvia. Esimerkiksi mikä tahansa nopeatempoinen duurissa oleva kappale sopii hyvin esimerkiksi vipeltäviä hiiriä kuvailevaksi kappaleeksi, vaikka se absoluuttiseksi musiikiksi olisi sävellettykin.

#### 4.2 Klassinen musiikki kuuntelun kohteena

Kuuntelu on oma itsenäinen musiikkileikkikoulun työtapo, mutta se on myös osa kaikkia muitakin musiikkileikkikoulun työtapoja. Musiikkiliikunta on myös kuunteluharjoitus, sillä tarkoituksena on yhdistää liike kuunneltavaan musiikkiin. Rentoutusharjoituksissa kuunnellaan musiikkia ja pyritään rauhoittumaan. Kuvallisessa ilmaisussa tarkoituksena on yhdistää piirros tai maalaus musiikkiin, jota kuunnellaan. Etenkin liike on vahvasti yhteydessä musiikin kuuntelemiseen, eikä niitä aina voi tai ole edes tarpeen erottaa toisistaan.

Kuuntelumusiikin valintaan vaikuttavat lapsen ikä ja aikaisemmat kuuntelukokemukset. Mitä nuorempi lapsi on ja mitä vähemmän hän on kuunnellut, sitä lyhyempi näytteen tulee olla. Sopiva kuuntelunäytteen pituus on noin 1–5 minuuttia, ottaen huomioon tehtävän tarkoitus sekä ryhmä- ja lapsikohtaiset edellytykset. Vaikka näytteiden tulee olla lyhyitä, pitäisi niiden kuitenkin olla ehjiä kokonaisuuksia. (Honginto-Åberg ym.1998, 94.) Olen huomannut, että kaikenikäiset lapset jaksavat keskittyä pidemmän aikaa elävän musiikin kuin levyltä soitetun musiikin kuuntelemiseen.

Kuuntelukasvatuksessa edetään aina tutusta tuntemattomaan ja helposta vaativampaan musiikkiin. Helpoksi musiikiksi lukeutuvat esimerkiksi ennestään tutut laulut ja soolosoitinkappaleet, joissa voidaan keskittyä nimenomaan soittimen kuuntelemiseen. (Hongisto-Åberg ym. 1998, 94.) Opettaja voi soittaa klassista musiikkia omalla instrumentillaan, jolloin kuuntelutehtävät sopivat aivan pienillekin lapsille. Niiden kautta lapsi kuulee elävää musiikkia, mikä on nykyaikana melko harvinaista.

Kuuntelutehtävässä pitää aina olla selkeä tavoite. Lapsille täytyy olla selvillä, mitä kuunnellaan, ja ohje tulee kertoa selkeästi ennen kuuntelua. Kuuntelutehtävänä voi olla esimerkiksi kuunnella jotakin soitinta, tuttua rytmikuviota tai sitä, kuulostaako jokin näyte samalta vai eriltä. Tehtävänanto voi olla myös ”Mitä musiikista tulee mieleen?”.

Helpoimmat kuunteluharjoitukset ovat sointiväriin liittyviä harjoituksia, joissa tutustutaan eri instrumenttien sointiväriin. Kun valitaan klassista musiikkia tällaiseen tarkoitukseen, kyseessä olevan instrumentin ääni tulisi olla kuultavissa näytteestä selkeästi. Yhdelle instrumentille sävelletyt soelokappaleet ovat parhaita soitinesittelyihin. Niissä muut soittimet eivät häiritse kuulokuvaa. Omien kokemusteni perusteella soelokappaleiden lisäksi myös sonaatit, jotka on sävelletty jollekin instrumentille ja pianolle, ovat hyvä valinta soitinesittelyihin. Piano tulee usein nopeasti lapsille tutuksi, joten sen kanssa voidaan hyvin kuunnella myös jotakin toista instrumenttia. Ryhmän taitotason mukaan etenkin 6-vuotiaiden soitinryhmissä voi jo omien kokemusteni perusteella käyttää näytteinä teoksia, joissa on useampiakin instrumentteja, kuitenkin siten, että kuunneltava instrumentti on selkeästi pinnalla. Tällaisia ovat esimerkiksi konsertot solistille ja orkesterille.

Kuunteluharjoituksen tavoitteena voi olla yksittäisiin soittimiin tutustumisen lisäksi myös tutustuminen orkesteriin. Olen käyttänyt 3–6-vuotiaiden ryhmissä harjoitusta, jossa lapset saavat leikkiä kapellimestaria kaikki yhtä aikaa orkesterimusiikin soidessa, ja eläytyä musiikkiin. Variaationa olen käyttänyt harjoitusta siten, että yksi kerrallaan on saanut johtaa edessä orkesteria kapellimestarina muiden soittaessa ilmasoittimena valitsemaansa soitinta. Kapellimestari on tikullaan saanut myös näyttää, kenen soolovuoro on. Silloin on

muiden soittimien lopetettava ja soolovuorossa oleva on saanut soittaa ilmasoitintaan niin kauan kuin kapellimestari näyttää. Kappaleina olen käyttänyt klassismin ajan orkesteriteosten osia.

Musiikkileikkikouluun soveltuvat hyvin myös kuunteluharjoitukset, joissa kappaleen kuuntelun jälkeen saa kertoa, mitä ajatuksia se herätti. Kokemusteni perusteella lapset jaksavat todella hienosti keskittyä tällaisiin tehtäviin. Etenkin 5–6-vuotiaat lapset kehittelevät mitä erikoisimpia tarinoita kuulemansa musiikin pohjalta. Klassinen musiikki sopii tällaisiin harjoituksiin täydellisesti, sillä se on hyvin ajatuksia herättävää ja mielikuvitusta stimuloivaa. Kaikkien klassisen musiikin tyylikausien musiikki sopii kuunneltavaksi edellä mainittuun harjoitukseen, mutta romantiikan ja 1900-luvun musiikki on tähän tarkoitukseen erityisen sopivaa.

Kuunteluharjoituksen tavoitteena voi olla myös jonkin musiikillisen asian tunnistaminen musiikista. Tällaisiin harjoituksiin on hyvä yhdistää myös liikettä. Musiikista voidaan kuunnella esimerkiksi tempoa tai dynamiikka ja liikkua sen mukaan. Musiikista voidaan myös yrittää löytää tuttu rytmikuvio. Tällaiset harjoitukset ovat melko vaativia, mutta hyvin valitun kappaleen kanssa sopivat 6-vuotiaiden soitinryhmiin.

#### 4.3 Klassinen musiikki rentoutusharjoituksissa

Klassisella musiikilla mielletään usein olevan rentouttava vaikutus. Rentoutusharjoitusten tarkoituksena on rauhoittua hetkeksi paikalleen. Musiikkileikkikoulussa rentoutusharjoitukset eivät lapsen iän ja suuren ryhmäkoon vuoksi ole usein kovinkaan pitkiä. Ryhmästä riippuen noin 2–5 minuutin rentoutusharjoitus on sopivan pituinen.

Musiikkileikkikoulussa lasten lyhytjännitteisyyden vuoksi rentoutusharjoituksiin on hyvä sisällyttää jotakin rauhallista toimintaa, sillä lasten on usein ryhmässä vaikea keskittyä makaamaan hiljaa paikoillaan. Rentoutusharjoituksiin voi hyvin liittää esimerkiksi höyheniä, huiveja, pehmoleluja tai palloja. Myös hallaharso ja leikkivarjo sopivat hyvin rentoutusharjoituksiin.

Rentoutusharjoituksissa musiikkina on hyvä käyttää tunnelmallisia ja tempoltaan hitaahkoja kappaleita, joissa ei ole yllättäviä dynamiikan vaihteluita. Kappaleiksi sopivat hyvin sekä soolo- että orkesteriteokset.

#### 4.4 Klassinen musiikki kuvallisessa ilmaisussa

Klassinen instrumentaalimusiikki soveltuu erityisen hyvin musiikiksi kuvalliseen ilmaisuun, koska siinä sanat eivät ole ohjailemassa lapsen mielikuvitusta.

Sanatonta musiikkia kuunnellessaan lapsi voi itse keksiä, mistä kappale kertoo, ja näin hän saa vapaammat kädet kuvallisen ilmaisun tuottamiseen.

Musiikkimaalauksessa tai -piirtämisessä kappale voidaan kuunnella monta kertaa, tai vain yhden kerran. Kappale voidaan esimerkiksi kuunnella kerran läpi, ja vasta sen jälkeen maalata tai piirtää se. Lopuksi voidaan kuunnella vielä sama kappale uudelleen. Tai kappale voi olla pidempi, jolloin maalataan siinä hetkessä, kun se soi ensimmäistä kertaa.

Kuvallisen ilmaisun yhteydessä voi hyvin hyödyntää myös kestoaltaan pidempiä klassisen musiikin kappaleita, sillä lapset jaksavat usein keskittyä hyvin piirtämiseen tai maalaamiseen musiikkileikkikoulutunnilla. Kuvallista ilmaisua voidaan toteuttaa myös pitkällä aikavälillä maalaamalla saman teoksen eri osia. Esimerkiksi Vivaldin Neljä vuodenaikaa voidaan kokonaisuudessaan käydä vuoden aikana läpi maalaamalla tai piirtämällä syksyllä Syksy-konsertosta, talvella Talvi-konsertosta, keväällä Kevät-konsertosta ja loppukevällä vielä Kesä-konsertosta.

## 5 KYSELYTUTKIMUS JA SEN TULOKSET

Toteutin opinnäytetyötäni varten kyselytutkimuksen musiikkileikkikoulunopettajille ja alan opiskelijoille. Kyselytutkimuksella pyrin selvittämään, millaisia ajatuksia heillä on klassisen musiikin merkityksestä varhaisiän musiikkikasvatuksessa, kuinka paljon he käyttävät klassista musiikkia omilla musiikkileikkikoulutunneillaan, mihin tarkoitukseen he käyttävät klassista musiikkia ja mitä haasteita he ovat kohdanneet klassisen musiikin käytössä tunneilla tai tuntia suunnitellessa. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyöni liitteenä.

Lähetin kyselytutkimuksen Facebookin välityksellä yhteensä 25 musiikkileikkikoulunopettajalle ja alan opiskelijalle. Vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 17, joista 11 valmistuneilta musiikkileikkikoulunopettajilta ja kuusi opiskelijoilta.

Kysyin tutkimuksessani, kuinka usein opettajat käyttävät klassista musiikkia musiikkileikkikoulutunneillaan. 17 vastanneesta kaksi kertoi käyttävänsä klassista musiikkia opetuksessaan usein, kolme melko usein ja 12 harvoin.

Olin kiinnostunut siitä, minkä työtapojen yhteydessä opettajat käyttävät klassista musiikkia tunneillaan. Vaihtoehtoina olivat musiikkileikkikoulun työtavoista musiikkiliikunta, aktiivinen kuuntelu, rentoutuminen ja kuvallinen ilmaisu. Lisäksi vaihtoehtona oli kertoa vapaasti, mihin muuhun klassista musiikkia musiikkileikkikoulussa käyttää. Vaihtoehtoja sai valita useita. Kaikki opettajat vastasivat käyttävänsä klassista musiikkia rentoutusharjoituksissa, 16 opettajaa lisäksi kuvallisessa ilmaisussa, viisi musiikkiliikunnassa, kolme aktiivisessa kuuntelussa ja yksi apuna musiikin peruskäsitteiden opettelussa.

Kysyin opettajilta, millaista klassista musiikkia he käyttävät musiikkileikkikoulutunneilla. Vaihtoehtoina oli a) monipuolisesti eri tyylikausien musiikkia, b) itselleni entuudestaan tuttuja kappaleita, c) helposti saatavilla olevia hittejä ja d) muuta, mitä? Vaihtoehtoja sai valita useita. Opettajista neljä vastasi käyttävänsä opetuksessaan monipuolisesti eri tyylikausien musiikkia. Itsellensä entuudestaan tuttuja kappaleita käyttivät vastanneista 15 ja helposti saatavilla olevia hittejä 16.



Kaikki vastanneet totesivat, että klassista musiikkia voi käyttää kaiken ikäisten musiikkileikkikouluryhmissä. Opettajista 11 totesi myös, että kaikenlaista klassista musiikkia voidaan käyttää musiikkileikkikoulussa, jos se alustetaan lapsille hyvin. Kuusi vastanneista oli sitä mieltä, että moderni ”vaikea” musiikki ei kuitenkaan kaikilta osin sovellu musiikkileikkikouluun.

Lisäksi kysyin, pitävätkö musiikkileikkikoulunopettajat klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikoulussa tarpeellisenä ja jos pitävät, niin miksi.

Vastanneista kaikki pitivät klassisen musiikin käyttöä opetuksessa tärkeänä, ja vastauksista nousi esille muutamia toistensa kanssa samankaltaisia ajatuksia. 14 vastauksessa korostettiin musiikkileikkikoulun tehtävää käsitellä eri musiikkityylejä monipuolisesti. 11 vastauksessa pohdittiin lasten kuulevan klassista musiikkia nykyaikana liian vähän, ja kuudessa vastauksessa klassiseen musiikkiin tutustuminen nähtiin kuuluvan osaksi yleissivistystä. Lisäksi neljässä vastauksessa todettiin klassiseen musiikkiin tutustumisesta olevan hyötyä myöhemmässä musiikkiharrastuksessa.

Ajatukset klassisen musiikin käytön haasteista olivat vastanneiden kesken hyvin samankaltaisia. Vastanneista 14 oli sitä mieltä, että klassiselle musiikille on vaikea keksiä käyttöä musiikkileikkikoulussa. Vähäinen oma tietämys klassisesta musiikista nousi esille 12 vastauksessa, ja 11 vastauksessa pohdittiin kulloiseenkin tilanteeseen sopivien kappaleiden löytämisen olevan hankalaa. Levytysten löytäminen koettiin haastavaksi yhdeksässä vastauksessa ja neljässä vastauksessa pidettiin vaikeana klassisen musiikin sovittamista kulloinkin meneillään olevaan teemaan.

## 5.1 Tulosten yhteenveto

Toteuttamani kyselytutkimuksen perusteella musiikkileikkikoulunopettajat pitivät klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikoulussa erittäin tärkeänä, ja kaikkien vastanneiden mielestä musiikkileikkikoulussa pitäisi tutustua myös klassiseen musiikkiin. Opettajat pohtivat vastauksissaan myös lasten kuulevan klassista musiikkia nykyaikana liian vähän, ja siksi heidän mielestään sitä pitäisi kuunnella musiikkileikkikoulussa.

Vaikka opettajat pitivätkin klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikoulussa tärkeänä, suurin osa käytti sitä opetuksessaan vain harvoin. Vastanneet opettajat käyttivät klassista musiikkia tunneillaan myös hyvin yksipuolisesti. Suurin osa käytti klassista musiikkia vain rentoutuksissa ja kuvallisessa ilmaisussa ja käytetyt kappaleet olivat heille ennalta tuttuja tai helposti saatavilla olevia hittejä.

Kyselytutkimuksen mukaan suuri osa opettajista koki klassisen musiikin käytön musiikkileikkikoulutunnilla haastavaksi. Yhtenä suurena ongelmana nähtiin vaikeus keksiä klassiselle musiikille käyttöä tunnilla. Opettajilla on siis halua käyttää klassista musiikkia, mutta he eivät keksi tai heillä ei ole aikaa keksiä, miten sitä voisi opetuksessa hyödyntää. Yhtenä syynä tähän saattaa olla varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnot, joissa kyllä painotetaan opettajaksi opiskelevan klassisen musiikin tuntemuksen ja taitojen tärkeyttä, mutta ei käydä läpi, miten klassista musiikkia lasten kanssa voitaisiin käytännössä lähestyä.

Kyselytutkimukseen osallistuneista musiikkileikkikoulunopettajista moni totesi, että oma vähäinen tietämys klassisesta musiikista aiheuttaa haasteita sen käytölle opetuksessa. Luulen, että sävelletyn klassisen musiikin suuri määrä saa opettajat ajattelemaan, etteivät he tunne klassista musiikkia tarpeeksi. Klassista musiikkia on sävelletty valtavat määrät, ja sitä kaikkea on yksityiskohtaisesti mahdotonta hallita. Omalla kohdallani olen huomannut, kuinka jokin kappale saattaa kuulostaa aivan tutulta, mutta en silti muista sen nimeä tai edes säveltäjää.

Kyselyyn vastanneista musiikkileikkikoulunopettajista osa piti levytysten löytämistä haastavana. Klassista musiikkia on levytettyä saatavilla todella paljon. Ongelmallista musiikkileikkikoulunopettajien kannalta onkin juuri se, mistä lähteä etsimään tarvitsemaansa. Levytykset eivät sellaisinaan juurikaan palvele

musiikkileikkikoulun opetusta. Rentoutusmusiikkia on koottu valmiiksi kokoelmiksi, ja niistä osaa voi hyvin käyttää myös musiikkileikkikoulussa, mutta liikuntamusiikille tai kuuntelumusiikille ei löydy valmiita kokoelmia opetuskäyttöön. Sopivat kappaleet on siis etsittävä levytysten joukosta yksitellen. Jos ei tiedä mitä etsii, urakka on mahdoton.

## 6 MATERIAALIPAKETIN KOKOAMINEN

Tutkimustehtävänäni oli koota materiaalipaketti klassisesta musiikista musiikkileikkikoulunopettajille ja näin helpottaa klassisen musiikin käyttöä musiikkileikkikouluopetuksessa. Pyrin tekemään materiaalipaketista mahdollisimman yksinkertaisen ja tiiviin, jotta sitä olisi mahdollista käyttää yksittäisiä tunteja suunnitellessa. Tarkoitukseni oli, että materiaalipaketista voisi helposti ja nopeasti katsoa, mitä klassisen musiikin kappaleita löytyisi mihinkin tarkoitukseen tuntia suunnitellessa. Materiaalipakettia voi käyttää sellaisenaan, mutta suurimman hyödyn siitä saa yhdessä opinnäytetyöni kirjallisen osion kanssa.

Materiaalipaketti sisältää 12 valmista harjoitusesimerkkiä, joita voi hyödyntää sellaisinaan tai muokkaamalla omaan tarkoitukseen sopivaksi. Kutakin työtapaa kohden olen koonnut kolme erilaista harjoitusta, jotka olen tehnyt 3–6-vuotiaiden musiikkileikkikouluryhmissä viimeisen kahden vuoden aikana käyttämäni harjoitusten pohjalta. Harjoitusten yhteydessä on kerrottu, mitä musiikkia siinä on tarkoitus käyttää, mitä välineitä harjoituksen totuttamiseen tarvitaan ja miten harjoitus etenee. Harjoituksissa mainitut kappaleet ovat kuitenkin vain esimerkkejä, ja kaikkiin harjoituksiin voi hyvin käyttää myös muuta samantyylistä musiikkia.

Harjoitusten lisäksi materiaalipaketti sisältää kappalelistan, johon olen koonnut kuhunkin musiikkileikkikoulun työtapaan 20 klassisen musiikin teosta barokista 1900-luvun musiikkiin. Kaikki kappaleet ovat instrumentaalimusiikkia.

Kappalelistan kappaleiden valintakriteereinä oli, että niiden on oltava instrumentaalimusiikkia, sijoituttava tyylikaudeltaan barokista 1900-luvun musiikkiin ja kestoaltaan niiden on oltava 5 minuuttia tai alle. Ainoastaan kuvalliseen ilmaisuun valitsemieni kappaleiden maksimikeston kriteerinä oli 7 minuuttia.

Kappaleet on jaoteltu käyttötarkoituksiensa mukaan, joita ovat musiikkiliikunta, kuuntelu, rentoutuminen ja kuvallinen ilmaisu. Kustakin kategoriasta löytyy siis kuhunkin työtapaan soveltuvaa musiikkia. Lajittelu ei kuitenkaan ole aivan

eksakti, sillä monia kappaleita voi hyvin käyttää myös muiden työtapojen yhteydessä.

## 7 POHDINTA

Oma kiinnostukseni klassisen musiikin käyttöön musiikkileikkikoulussa on lähtenyt siitä, että pidän sen kuuntelemisesta ja soittamisesta itse. Mielestäni klassinen musiikki on nykyisin marginaalimusiikkia, vaikka sen asema onkin suomalaisessa yhteiskunnassa toistaiseksi turvattu erilaisin tuin. Pidän huolestuttavana sitä, että ihmiset ovat vieraantuneet klassisesta musiikista, ja kannan huolta sen tulevaisuudesta yhteiskunnassamme. Mielestäni klassinen musiikki nähdään turhan usein jollekin tietylle ryhmälle kuuluvana musiikkina, vaikka se voisi yhtä hyvin kuulua kaikille. Varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys näiden asenteiden muuttamisessa positiivisempaan suuntaan. Musiikkileikkikoulussa opettajan tehtävänä on luoda avoin eri musiikin tyyllilajeja ennakkoluulottomasti käsittelevä ilmapiiri, jossa lapset oppisivat kuuntelemaan monenlaista musiikkia.

Toteuttamani kyselytutkimuksen perusteella musiikkileikkikoulunopettajat arvostavat klassista musiikkia ja pitävät sen käyttöä tärkeänä myös musiikkileikkikoulutunneilla. Tieto on ilahduttava, sillä ilman musiikkikasvattajien arvostusta klassisen musiikin tulevaisuus näyttäisi todella synkältä. Kun opettajat ymmärtävät klassisen musiikin merkityksen, he voivat omalta osaltaan olla siirtämässä näitä myönteisiä asenteita eteenpäin.

Vaikka musiikkileikkikoulunopettajat arvostavat klassista musiikkia ja sen käyttöä opetuksessa, tutkimukseni mukaan se ei kuitenkaan näy heidän käytännön työssään. Opettajat käyttävät klassista musiikkia opetuksessaan vain vähän, ja sen yhdistäminen musiikkileikkikouluopetukseen nähdään haasteellisena. Olen itsekin pitänyt vaikeana klassisen musiikin käyttöä opetuksessa, sillä sopivien kappaleiden löytäminen on todella aikaa vievää. Omia tunteja suunnitellessani mietin joskus, kuinka helppoa olisi, jos voisi jostakin vain lukea, mitkä kappaleet mihinkin työtapaan sopisivat ja niistä valita itselleen mieluisen. Tästä sain idean kerätä klassisen musiikin materiaalipaketin musiikkileikkikoulunopettajille.

Materiaalipaketin kokoaminen oli kuitenkin melko haastavaa, sillä halusin pitää sen mahdollisimman tiiviinä. Sopivia klassisen musiikin kappaleita musiikkileikkikouluopetukseen löytyisi valtavat määrät, mutta niiden kaikkien

sisällyttäminen pakettiin ei tuntunut mielekkäältä. Jos mahdollisia sopivia kappaleita olisi liikaa, opettajat joutuisivat valinnan vaikeuden eteen. Heidän olisi kuunneltava suuri määrä kappaleita löytääkseen joukosta tarkoituksiinsa sopivimmat. Näin ollen päädyin rajaamaan listaan 20 teosta jokaisen työtavan alle.

Materiaalipaketin kokoaminen laajensi myös omaa klassisen musiikin tuntemustani. Löysin musiikkia kuunnellessani itselleni entuudestaan tuntemattomia kappaleita, joiden koen soveltuvan todella hyvin musiikkileikkikouluopetukseen. Vaikka olenkin koonnut materiaalipaketin ensisijaisesti juuri muiden musiikkileikkikoulunopettajien avuksi, koen että siitä on apua myös itselleni. Vaikka tuntisikin paljon musiikkia, on kaikkia sopivia kappaleita mahdoton muistaa. Näin ollen kappaleista toimii muistin apuna itselleni ja myös muille, joille kappaleet ovat entuudestaan tuttuja.

Materiaalipaketin hyödyllisyyttä olisi mielenkiintoista tutkia sen päädyttyä musiikkileikkikoulunopettajien käyttöön. Olisi kiinnostavaa saada tietää, ovatko opettajat lisänneet klassisen musiikin käyttöä opetuksessaan sen myötä ja ovatko he kokeneet kappalelistan ja valmiit harjoitusesimerkit käyttökelpoisiksi. Materiaalipakettia voisi myöhemmin jatkaa musiikkileikkikouluun tarkoitetuilla klassisen musiikin kokoelmalevyillä, joskin silloin pitäisi tehdä laajalti yhteistyötä äänitysten tekijänoikeuksien haltijoiden kanssa.

Vaikka materiaalipaketti onkin ensisijaisesti suunnattu musiikkileikkikoulunopettajille, soveltuu se hyvin käytettäväksi opetuksen apuna myös päiväkotien ja koulujen musiikkikasvatuksessa. Toivon, että kokoamastani materiaalipaketista on hyötyä mahdollisimman monelle musiikkikasvattajalle. Tarkoituksenani oli helpottaa niiden opettajien työtä, jotka kokevat klassisen musiikin käytön opetuksessaan haasteelliseksi, mutta toivon, että myös sellaiset opettajat, jotka jo käyttävät klassista musiikkia opetuksessaan, voisivat löytää siitä jotakin uutta.

## LÄHTEET

Asikainen, R., Hetemäki, I., Sievänen, K. & Virtamo, K. (toim.). 1992. Suuri musiikkitietosanakirja 6. Keuruu: Otava.

Griffiths, P. 1981. The avant garde since 1945. Lontoo: J. M. Dent & Sons Ltd.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 2001, neljäs painos. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino.

Kaurinkoski, T., Hämäläinen I. & Virtamo, K. (toim.). 1989. Suuri musiikkitietosankirja 1. Keuruu: Otava.

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633. [viitattu 01.09.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>

Linnankivi, M., Tenkku, L., Urho, E. 1994. Musiikin didaktiikka. Juva: WSOY

Mansikkakorpi, H. Taideintegraatio varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Taideintegraation tarkastelua ”Taidemuskari” -opetuskokeilun kautta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. [viitattu 28.08.2014] Saatavissa: [https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22206/URN\\_NBN\\_fi\\_jyu-200910133975.pdf?sequence=1](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22206/URN_NBN_fi_jyu-200910133975.pdf?sequence=1)

Nordström, S. 1989. Kaikki musiikista. Porvoo: WSOY

Palas. R. 2006. Taidemusiikki tutuksi. Keuruu: Otava.

Pietilä, E. Musiikkitaitoa liikkuen. [nettiartikkeli]. [viitattu 25.08.2014]. Saatavissa: [www2.siba.fi/aleatori/index.php?id=251&la=fi](http://www2.siba.fi/aleatori/index.php?id=251&la=fi)

VaMO Ry. 2013. [verkkosivu]. [viitattu 21.08.2014]. Saatavissa: <http://vamory.fi/>



## LIITTEET

### Liite 1 Kyselytutkimus klassisen musiikin käytöstä musiikkileikkikoulussa

1. Kuinka usein käytät klassista musiikkia muskarissa? (Valitse 1 vaihtoehto)

- a) usein
- b) melko usein
- c) harvoin
- d) en koskaan

2. Miten käytät klassista musiikkia muskarissa? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- a) musiikkiliikuntaan
- b) aktiiviseen kuunteluun
- c) rentoutumiseen
- d) kuvalliseen ilmaisuun
- e) muuhun, mihin?

3. Millaista klassista musiikkia käytät muskarissa? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- a) monipuolisesti eri tyylikausien musiikkia
- b) itselleni entuudestaan tuttuja kappaleita
- c) helposti saatavilla olevia hittejä
- d) muuta, mitä?

4. Minkä ikäisten ryhmissä voi mielestäsi käyttää klassista musiikkia?

5. Millainen klassinen musiikki ei sovi mielestäsi muskariin?

6. Onko klassisen musiikin käyttö muskarissa mielestäsi tarpeellista, miksi?

7. Oletko kohdannut klassisen musiikin käytössä haasteita muskaritunnilla tai tuntia suunnitellessasi?

# KLASSISTA MUSKARIIN!

Materiaalipaketti musiikkileikkikoulunopettajille

## **Materiaalipaketin käyttäjälle**

Tämä materiaalipaketti on tehty musiikkileikkikoulunopettajille helpottamaan klassisen musiikin käyttöä muskarissa. Materiaalipaketti sisältää 12 valmista harjoitusta, joita voi käyttää sellaisinaan tai muokattuna eri-ikäisten muskariryhmissä. Harjoitusten lisäksi materiaalipakettiin on koottu muskariin sopivia klassisen musiikin instrumentaalikappaleita musiikkiliikuntaan, kuunteluun, rentoutuksiin ja kuvallisen ilmaisuun. Valitut kappaleet sijoittuvat tyylikausiltaan barokista 1900-luvun musiikkiin. Materiaalipakettiin on listattu vain hyvin pieni osa klassista musiikkia ja osa muskariin sopivista kappaleista on jäänyt listauksen ulkopuolelle. Siksi kehotankin muskariopettajia tutustumaan klassiseen musiikkiin monipuolisesti myös tämän materiaalipaketin ulkopuolelta.

# **HARJOITUKSIA MUSIIKKILIIKUNTAAN**

## **Junamatka**

**Musiikki:** J. Strauss II: Huvijuna, op. 281 (2'50)

**Välineet:** Pitkä naru, esim. 2 hyppynarua sidottuna yhteen.

**Harjoituksen kulku:** Muodostetaan jono. Jokainen lapsi ottaa kiinni narusta. Ensimmäisenä jonossa oleva on veturi, joka lähtee johdattamaan jonoa haluamallaan tavalla. Juna voi kulkea kävellen, hyppien, kontaten jne. Välillä opettaja huutaa ”Tuut, tuut, asema!”, jolloin pysähdytään ja vaihdetaan veturia.

## **Linnunpoikaset**

**Musiikki:** C. Saint-Saëns: Eläinten karnevaali, X Lintuhäkki (1'12)

**Välineet:** Kaksi huivia jokaiselle lapselle

**Harjoituksen kulku:** Lapset ovat linnunmunia ja käpertyvät lattialle. Jokaiselle annetaan siiviksi kaksi huivia. Opettaja laittaa musiikin soimaan ja käy koskemassa jokaisen lapsen olkapäähän vuorotellen. Kosketuksesta linnunpoikanen kuoriutuu munastaan ja lähtee lentoon heilutellen huiveja siipinään.

## **Peikkojen iltakävely**

**Musiikki:** E. Grieg; Peer Gynt –sarja nro 1. op. 46, Vuorenhaltijan salissa (2'30)

**Välineet:** Jokaiselle lapselle yksi hula-vanne tai tyyny

**Harjoituksen kulku:** Lapset ja opettaja ovat peikkoja, jotka voivat liikkua ulkona ainoastaan pimeään aikaan. Peikot päättävät lähteä vielä iltakävelylle metsään ennen auringon nousua. Kun

aurinko nousee kaikkien peikkojen on pian päästävä omiin kotiluoliinsa, muuten ne jähmettyvät kiviksi.

Jokaiselle peikolle merkitään oma kotiluola hula-vanteella, tyynyllä tai muulla vastaavalla. Kun musiikki alkaa, peikot nousevat kotiluolistaan ja lähtevät liikkumaan musiikin tahdissa. Kun musiikki alkaa nopeatua, peikot tietävät, että silloin aurinko alkaa nousta. Peikot alkavat kiirehtiä ja liikkuvat nopeatuvan musiikin mukana. Kun musiikki loppuu kaikki peikot juoksevat nopeasti omiin kotiluoliinsa.

## **KUUNTELUHARJOITUKSIA**

### **Vesipisaroita**

**Musiikki:** J. Sibelius; Vesipisaroita (0'55)

**Välineet:** Ämpäri, vettä, pihlajanmarjoja tai kovia herneitä

**Harjoituksen kulku:** Kuunnellaan kappale, mietitään miltä se kuulostaa. Voisiko kappale kuvata vesipisaroiden tippumista? Kokeillaan tehdä itse vesipisaramusiikkia tiputtamalla pihlajanmarjoja tai herneitä vesiämpäriin.

### **Äänipartituuri**

**Musiikki:** F. Händel: Vesimusiikki, sarja nro 2, D, I Andante (1'48)

**Välineet:** A3-kokoinen paperi, hyvin paperista näkyvä kynä

**Harjoituksen kulku:** Laitetaan paperi kiinni seinälle tai fläppitaululle siten, että kaikki näkevät sen. Kuunneltavassa kappaleessa vuorottelevat korkeat ja matalat soittimet. Opettaja laittaa kappaleen soimaan ja alkaa piirtää aaltoilevaa viivaa kappaleen mukana. Korkeiden soitinten

soittaessa paperin yläpuolella, matalien soittimien soittaessa paperin alapuolella. Kun kappale on loppu, pohditaan yhdessä, miksi välillä viiva menee ylhäällä ja välillä alhaalla, onko sillä jokin yhteys musiikkiin? Kuunnellaan kappale uudestaan, joku lapsista saa tulla sormen kanssa seuraamaan piirrettyä viivaa.

## **Orkesteri**

**Musiikki:** W.A. Mozart: Bastien und Bastienne, Alkusoitto (1'55)

**Välineet:** Malletti/kynä/tahtipuikko

**Harjoituksen kulku:** Lapset saavat päättää, mitä orkesterisoitinta haluavat soittaa. Soitetaan soittimia ”ilmasoittimina”. Opettaja tai yksi lapsista toimii kapellimestarina ja johtaa orkesteria musiikin mukana. Välillä kapellimestari voi näyttää, että jotkut soittimet ovat hiljaa ja silloin soittajat istuvat hiljaa paikallaan odottaen omaa soittovuoroaan.

# **RENTOUTUSHARJOITUKSIA**

## **Kummalliset kapellimestarit**

**Musiikki:** J. Pachelbel: Kaanon

**Välineet:** Peittoja tai patjoja

**Harjoituksen kulku:** Lapset makaavat peittojen tai patjojen päällä. Opettaja laittaa musiikin soimaan. Kuunnellaan musiikkia hetken aikaa hiljaa paikallaan. Hetken päästä opettaja ohjeistaa lapsia johtamaan kuvitteellista orkesteria varpaillaan, sitten jaloillaan, sormen päillä, koko käsillä, ja lopuksi nenän päällä.

## **Vesipisaroiden tanssi**

**Musiikki:** J. Strauss II: Pizzicato-polkka, op. 214 (2'42)

**Välineet:** Peittoja tai patjoja

**Harjoituksen kulku:** Lapset makaavat peittojen tai patjojen päällä. Opettaja laittaa musiikin soimaan ja käy kutittelemassa ja tekemässä vesipisaroita välillä varpaisiin, välillä päähän ja välillä käsivarsiin.

## **Tanssivat pehmolelut**

**Musiikki:** C. Debussy: Pellavatukkainen tyttö (2'20)

**Välineet:** Peittoja tai patjoja, pehmolelu jokaiselle lapselle

**Harjoituksen kulku:** Jaetaan lapset pareittain. Toinen lapsista menee peiton tai patjan päälle makaamaan haluamaansa asentoon. Silmät voi halutessaan sulkea. Toinen lapsi lähtee ”tanssittamaan pehmolelua” parin eri kehonosien päällä pehmeästi. Vaihdetaan osia puolessa välissä kappaletta.



# **HARJOITUKSIA KUVALLISEEN ILMAISUUN**

## **Muusiikkimaalaus**

**Musiikki:** N. Rimski-Korsakov: Mlada-sarja, I Johdanto (2'46)

**Välineet:** Jokaiselle lapselle oma A3-kokoinen paperi, vesiväripaletti, sivellin ja vesikippo

**Harjoituksen kulku:** Asettaudutaan pöydän ääreen tai lattialle siten, että jokaisella on rauhallinen oma paikka. Otetaan valmiiksi vesiväripaletti ja vesikippo. Kuunnellaan kappaletta ensin noin minuutin ajan, jonka jälkeen opettaja jakaa lapsille hiljaisesti paperit ja siveltimet. Ohjeistetaan lapsia maalaamaan, mitä kappaleesta tulee mieleen. Annetaan kappaleen soida loppuun. Aloitetaan kappale uudestaan, jonka aikana lapset saavat maalata oman teoksensa. Lopuksi jokainen halukas saa kertoa mitä kappaleesta tuli mieleen ja mitä omassa maalauksesta näkyy.

## **Kevät**

**Musiikki:** A. Vivaldi: Neljä vuodenaikaa, Konsertto, E-duuri, ”Kevät” I Allegro (3'30)

**Välineet:** Jokaiselle lapselle oma A3-kokoinen paperi, vesiväripaletti, sivellin ja vesikippo tai väriliidut

**Harjoituksen kulku:** Pohditaan mitä asioita kevääseen kuuluu. Mitkä värejä luonnossa on keväällä? Kuunnellaan kappaletta noin 1'05 minuutin kohdalle, kunnes pääteema alkaa uudestaan. Mietitään kuulostiko musiikki keväiseltä? Kuuluiko siellä linnun laulua? Laitetaan kappale alusta soimaan uudelleen ja samalla maalataan/piirretään, mitä keväisiä asioita siitä tulee mieleen.

## **Kaksi erilaista tunnelmaa**

**Musiikki:** D. Shostakovich: Sarja kahdelle pianolle, fis-molli, II Fantastic Dance (3'00) ja

W.A. Mozart: Eine Kleine Nachtmusik, G, K525, IV Rondo – Allegro (3'23)

**Välineet:** Jokaiselle lapselle oma A3-kokoinen paperi, vesiväripaletti, sivellin ja vesikippo

**Harjoituksen kulku:** Asettaudutaan pöydän ääreen tai lattialle siten, että jokaisella on rauhallinen oma paikka. Otetaan valmiiksi vesiväripaletti ja vesikippo. Kuunnellaan Shostakovichin kappaletta ensin noin minuutin ajan, jonka jälkeen opettaja jakaa lapsille hiljaisesti paperit ja siveltimet. Ohjeistetaan lapsia maalaamaan, mitä kappaleesta tulee mieleen. Annetaan kappaleen soida loppuun. Aloitetaan kappale uudestaan, jonka aikana lapset saavat maalata oman teoksensa. Tämän jälkeen toistetaan sama Mozartin kappaleella. Lopuksi voidaan esitellä maalauksia ja katsoa oliko tunnelmissa näkyvillä eroja.

# **LIIKUNTAMUSIIKKIA**

## **Barokki**

J.S. Bach: Inventio nro 4, BWV 775 (0'55)

J.S. Bach: Inventio nro 12, BWV 783 (1'16)

F. Händel: Iloitulitusmusiikki, VI La Rejouissance (2'15)

G. F. Telemann: Alttoviulukonsertto, G-duuri, TWV: 51 G:9, IV Presto (2'50)

## **Klassismi**

L. van Beethoven: Pianosonaatti nro 14, cis-molli, `Kuutamo` II Allegretto (2'08)

J. Haydn: La Fedelta Premiata, Hob XXVIII/10, Alkusoitto (3'40)

W. A. Mozart : Pianosonaatti nro 11, A-duuri, KV 331, III Turkkilainen marssi (3'30)

## **Romantiikka**

G. Bizet: Carmen-sarja nro 1, VI Les Toreadors (2'15)

F. Chopin: Minuuttivalssi Des-duuri, op 64 nro 1 (1'48)

E. Grieg: Peer Gynt -sarja nro 1 op 46, Vuorenhaltijan salissa (2'30)

S. Rachmaninov: Italian polka (2'30)

C. Saint-Saëns: Eläinten karnevaali

I Johdanto ja leijonan kuninkaallinen marssi (1'55)

IV Kilpikonnat (1'30)

V Norsut (1'25)

X Lintuhäkki (1'12)

XI Pianistit (1'25)

XIV Finaali (1'50)

J. Strauss II: Eljen a Magyar, op. 332 (2'45)

J. Strauss II: Huvijuna, op. 281 (2'50)

J. Strauss II: Perpetuum Mobile, op 257 (2'55)

J. Strauss II: Persialainen marssi, op. 289 (2'20)

J. Strauss II: Tritsch-tratsch-polkka, op 214 (2'35)

P. Tsaikovski: Pähkinänsärkijä -sarja, op 71A

II Marssi (2'44)

III Sokerihaltijattaren tanssi (2'05)

IV Venäläinen tanssi – Trepak (1'11)

VI Kiinalainen tanssi (1'20)

VII Ruokojen tanssi (2'30)

### **1900-luvun musiikki**

M. de Falla: La vida breve (3'38)

I. Stravinski: Tango pianolle (3'05)

# **KUUNTELUMUSIIKKIA**

## **Barokki**

J.S. Bach: Partita, a-molli soolohuilulle, Bourree anglaise (1´25)

J.S. Bach: 6 Partitaa sooloviululle nro. 3, Gigue (1´55)

J.S. Bach: Soolosellosarja nro. 1, Gigue (1´40)

G.F. Händel: Vesimusiikkia, sarja nro 2, V Bourree (1´20)

J. Pachelbel: Gigue (1´22)

## **Klassismi**

L. van Beethoven: Pianosonaatti nro 14, cis-molli, `Kuutamo` II Allegretto (2´08)

W.A. Mozart: Bastien und Bastienne, Alkusoitto (1´55)

## **Romantiikka**

F. Chopin: Preludi G-duuri, op. 28, nro 3 (0´55)

M. Musorgski: Näyttelykuvia, V Kuoriutuvien kananpoikasten tanssi (1´40)

J. Offenbach: Can-can (1´50)

N. Rimski-Korsakov: Kimalaisen lento (1´10)

C. Saint-Saëns: Eläinten karnevaali

II Kukot ja kanat (0´45)

III Villiaasit (0´35)

VI Kengurut (1´03)

VIII Pitkäkorvaiset olennot (0´52)

XII Fossiilit (1´14)

P. Tsaiikovski: Pähkinänsärkijä -sarja, op 71A

IV Venäläinen tanssi – Trepak (1'11)

VI Kiinalainen tanssi (1'20)

J. Sibelius: Vesipisaroita (0'55)

### **1900-luvun musiikki**

B. Bartok: Romanian Folk Dances Sz. 68, BB 76.

I Stick Dance (0'57)

II Sash Dance (0'25)

III In One Spot (0'45)

IV Dance From Bucsum (0'35)

V Romanian Polka (0'31)

VI Fast Dance (0'50)

B. Britten: 6 Metamorphoses after Ovid, op. 49. II Phaeton (1'20)

S. Prokofjev: Pekka ja susi op 67, Pekan teema (0'50)

J. Sibelius: Humoresque Op. 40 nro 3. (1'25)

J. Sibelius: Koivu Op. 75/4

A. Webern: Variations op. 27, nro 2 (0'38)

# **RENTOUTUSMUSIIKKIA**

## **Barokki**

J.S. Bach: Air for G Strings (5'00)

J.S. Bach: Preludi nro 1, BWV 846 (2'05)

J.S. Bach: Soolosellosarja nro 1, Preludi (2'40)

J. Pachelbel: Kaanon (4'40)

## **Klassismi**

L. van Beethoven: Für Elise (2'55)

L. van Beethoven: Menuetti G-duuri (2'35)

L. van Beethoven: Pianosonaatti nro 14, cis-molli, `Kuutamo` I Adagio sostenuto (6'05)

## **Romantiikka**

G. Bizet: Carmen-sarja nro 1, III Intermezzo (2'40)

F. Chopin: Nocturne nro. 2, Es-duuri, Op. 9-2 (4'10)

E. Elgar: Salut d'amore, op 12 (3'00)

E. Grieg: Peer Gynt -sarja nro 1, op 46, Aamutunnelma (3'40)

O. Merikanto: Valse Lente (3'05)

N. Paganini: Cantabile (3'45)

C. Saint-Saëns: Eläinten karnevaali

IX Käki metsän syvyydessä (2'20)

VII Akvaario (2'30)

XIII Joutsen (2'40)

R. Schumann: Kinderszenen, Träumerei op. 15, nro 7 (2'40)

J. Strauss: Pizzicato-polkka, op. 214 (2'42)

### **1900-luvun musiikki**

C. Debussy: Lasten nurkkaus: Sarja pianolle, Doctor Gradus ad Parnassum (2'26)

C. Debussy: Pellavatukkainen tyttö (2'20)

J. Sibelius: Kuusi Op. 75/5 (3'30)

J. Sibelius: Romanssi, op. 78 nro. 2 (3'05)



# **MUSIIKKIA KUVALLISEEN ILMAISUUN**

## **Barokki**

F. Händel: Saaban kuningattaren tulo (3'25)

F. Händel: Vesimusiikki, sarja nro 1, F, III Allegro (2'30)

A. Vivaldi: Neljä vuodenaikaa

Konsertto, E-duuri, ”Kevät”

I Allegro (3'30)

II Largo e pianissimo sempre (2'52)

III Danza pastorale: Allegro (4'26)

Konsertto, g-molli, ”Kesä”

I Allegro non molto (5'52)

II Adagio – presto (2'52)

III Presto (3'00)

Konsertto, F-duuri, ”Syksy”

I Allegro (5'27)

II Adagio (2'18)

III Allegro (3'30)

Konsertto, f-molli, ”Talvi”

I Allegro non molto (3'41)

II Largo (2'18)

III Allegro (3'52)

## **Klassismi**

L. Van Beethoven: Pianosonaatti nro. 14, cis-molli, ”Kuutamo” I Adagio (6’00)

W.A. Mozart: Eine Kleine Nachtmusik, G, K525

I Allegro (6’25)

II Romance – Andante (6’42)

III Menuetti ja Trio – Allegretto (2’15)

IV Rondo – Allegro (3’23)

W.A. Mozart: Figaron häät, Alkusoitto (4’10)

## **Romantiikka**

H. Berlioz: La Damnation de Faust, Marche Hongroise (4’40)

J. Brahms: Unkarilainen tanssi nro 1, g-molli – Allegro molto (3’25)

nro 3, F-duuri, Allegretto (2’15)

F. Chopin: Sadepisarapreludi Des-duuri, op 28, nro 15 (5’30)

A. Dvorak: Humoresque op 101 nro 7 (3’50)

E. Grieg: Peer Gynt -sarja nro 1, op 46, Anitran tanssi (3’22)

N. Rimski-Korsakov: Mlada-sarja, I Johdanto (2’46)

W. Rossini: Wilhelm Tell Alkusoitto, Finaali (3’20)

F. Schubert: Serenade (4’10)

J. Sibelius: Karelia-sarja, op 11 III Alla marcia (4’30)

B. Smetana: Myyty morsian, VI Ilveilijöiden tanssi (4’48)

R. Wagner: Valkkyriat, Valkkyrioiden ratsastus WWV 86B (5’15)

### **1900-luvun musiikki**

C. Debussy: Lasten nurkkaus: Sarja pianolle, Neekerinuken tanssi (2'35)

D. Shostakovich: Sarja kahdelle pianolle, fis-molli, II Fantastic Dance (3'00)

J. Sibelius: Valse Triste, op 44 (4'40)